THE DAILY HEBREW JOURNAL
H. Winberg, Pres. & Gen. Mgr.
The Only Daily Jewish Newspaper in the Province of Ontario
PUBLISHED BY
— CANADIAN JEWISH PUBLISHING CO., LTD. —
251 - 253 Queen Street West Telephone Adelaide 3967
Subscription Rates $5.00 Per Year
Single Copy — 2 Cents

Entered as Second Class Mail Matter at C.P.O. Toronto Ontario January 22nd. 1913

וויינינגסטענס איין גוטע זאך

„סילעקטיוו אימיגרייישאן" געקליבענע אימיגראנטען, דאס איז דאס נייע שלאגוואָרט, וועלכעס איז אויפגעכאפּט געוואָרען פון אינזערע אימיגראנטען - פרעסער.

מען האט זיך ענד ליך געכאפּט, אז קאנאדע איז ערשטענס צו גרויס און צווייטענס צו פיסט, צו וועניג באזעצט, אז מען זאל וועלן האבען אין גאנצען פארמאכטע טייערען. זיי, די שונאים פון דעם איינוואנדערער האבען ענדליך פארשטאנען, אז פאר קאנאדע וועט עס זיין אן אומגליק, אויב זי זאל דארפען כלייבען א לאנד פון נאר אכט מיליאן מענשען, אבער אזוי ווי אין גאנצען זיך אפזאגען פון דער אימיגראנטען - שנאה האט מען נים געקענט, האט מען דארום געביטען די לאזונג, און דער געשריי איז יעצט געוואָרען — א געקליבענע איינוואנדערונג. קאנאדע, גיט מען צו פארשטיגט זיך טאקע אין איינוואנדערער, אבער נאר אין פאסיגע מענשען.

און דא איז געקומען מעשה וויניפעג. און האט נאך א בלאט איבער־געמישט.

שטענדיג, ווען מען פלעגט קריטיקירען די פרייע איינוואנדערונגס - „פאליסי", פלעגט מען אלס ביישפיעל פון געפאהר פאר קאנאדע, פאר אונזערע אינסטיטוציעס און אנשויאונגען, ארויסשטעלען דעם רוס, דעם איד, און די אנדערע מזרח אדער דרום אייראפעאישע אימיגראנטען.

און מיט אמאהל האט מען ענטדעקט „רויטע" ניט נור צווישען די איינגעוואנדערטע רוסען, נאר איך צווישען די, וועלכע קומען פון די בריטישע אינזלען.

די פיהער פון דעם לעצטען וויניפעגער גענעראל סטרייק זענען גע - וועזען ניט קיין „רוסען" אדער אנדערע „עליענס", נאר כשר'ע ענגלישע איינוואנדערער.

און דאס האט געמוזט אנמאכען א רעוואלוציאן אין די מחות פון די אימיגראנטען - פרעסער.

איז טאקע די וואך ארויסגעקומען די „סאטורדעי נייט", א האלבע רעגיערונגס - צייטונג, און פארגעלעגט, אז מען דארף אויך האבען „סי־לעקטיוו אימיגריישאן" פאר די אימיגראנטען וועלכע קומען פון ענגלאנד.

דער פארלארענער וויניפעגער גענעראל - סטרייק האט אלזא אויך אזא אופן אויפגעטון כאטש איין גוטע זאך — וועניגסטענס אפגעשאפט די יחוס - צוטיילונג צווישען די פארשיעדענע קלאסען פון אימיגראנטען.

צוליב פארשיעדענע אורזאכען

דאס וואס עס קומט פאר אין דער געזעצגעבענדער חוזיז פון די פאר־איינינגטע שטאאטען אין די לעצטע עטליכע וואכען, האט זיך אנגעפאנגען אין אונזער פעדעראלען פארלאמענט לעצטע וואך.

דארטען דיסקוטירט נאך דער סענאט דעם ווערסיילער פריעדענס אפ־מאך, און דערפאר וואס די רעפובליקאנער האבען דארטען א מאיאריטעט, און האבען ניט שטארק ליעב דעם דעמאקראטישען פרעזיענט, זוכען זיי חסרונות אין׳ם פריעדענס אפמאך אום צו דיסקרעדיטירען איהם אין די אי־גען פון פאלק.

און דא ביי אונז אין קענעדע זעהט עס אויך אויס אז אונזערע פארלא־מענט מיטגליעדער שניידען זיך אויף דעם זעלבען וועג.

עס איז שוין אן אלטער כלל, אז קאנאדע טאנצט נאך די פאראייניג־טע שטאאטען, וואס מען טוט דארטען, געפינט עס דא אן אפשפיגלונג, עפעס זעהט עס אויס ווי מיר וואלטען אין אלעס נאכגעטאנצט אונזער גרוי־סען שכן.

אזוי איז אין קאנאדע געשאפען געוואָרען די „באָארד אף קאמערס" נאכדעם ווי אמעריקא האט געמאכט א שריט צו פארפאלגען די „פראפיטיר־ער" און אזוי פאלגען מיר זי אויך נאך אין דער ראטיפיצירונג פונ׳ם פריע־דענס אפמאך.

די יעצטיגע פארלאמענט סעסיע איז איינגערופען געוואָרען ספע־ציעל צו ראטיפיצירען דעם פריעדענס אפמאך און ניט צוליעב וועלכען עס איז אנדער צוועק.

מען דארף דאך עפעס טון, האט מען אנגעפאנגען צו ריידען, שטע־לען פראגען אין דיסקוסירען, פונקט ווי קאנאדעס ראטיפיצירונג אדער ניט ראטיפיצירונג וואלט געשפיעלט א וועלכע עס איז ראלא אינ׳ם גאנצען פריע־דענס אפמאך, אדער וואלט געהאט וועלכע עס איז באדייטונג.

דער תירוץ איז אבער דער, דארטען אין אמעריקא ווילען די רעפוב־ליקאנער מיט זייער זוכען חסרונות אינ׳ם פריעדענס אפמאך דיסקרעדיטירען די דעמאקראטען און שלאגען פאליטישען קאפיטאל פון דעם אין די קומענ־דע פרעזידענט וואהלען. אין די פאליטיקער דא כיי אונז אין לאנד, ווילען מיט די דעבאטען פארציהען די יעצטיגע סעסיע אום צו געבען א געלעגענ־הייט איינינע נייע מענשען אריינצוגעהן אין פארלאמענט. זיי זענען אזוי פארטען אין זייער פאליטיק, אז זיי ארט כלל ניט דאס וואס דאס לאנד ווערט הזאינירט צוליעב דעם גרויסען יקרות און וואס איינינע רויבער בארויבען גאנץ פריי דאס פאלק, ווי קענען זיי זיך ארומקוקען איך אזעלכע קליינ־גינקייטען אין דער צייט ווען זיי זענען אזוי שטארק פארנומען מיט פארזאגען די קליינע פעלקער געבאך און באשיצען זיי.

יא, אי אין אמעריקא, און אי אין קאנאדע ווערט דיסקוטירט דער פריעדענס אפמאך, און אין ביידע לענדער צוליעב גאנץ אנדערע אורזא־כען.

די פוילישע פרעסע וועגען הערמאן בערנשטיין׳ס פאנראם בעשרייבונגען אין „הארלד"

פון ש. ערדבערג.

הערמאן בערנשטיין איז צוריק גע־קומען פון פוילען און פערעפענטליכט פער שיעדענע מאטעריאלען וועגען די פאנראמען אין „אימשולדיג היילינען" פוילען, איז דאך אנדערש ניט צו ערוואַרטען, נאר אז די באנדע פּאַקרעוועס און דער הי־נער פוילישער פרעסע זאלען זיך אבריי־סען פון דער קייט. אין אזוי ביילט דער נייו יארקער „טעלעגראם צאָדזיענע": :

„עס איז געשען דאס וואס מיר האב־בען פאראויסגעזעהען. אין „ניו יארק הארלד" האט זיך אנגעהויבען אן אטא־קע געגען פוילען מצד דעם בעקאנטען אי־דישען פראוואקאטאר הערמאן בערנ־שטיין. מען דארף נאר צוקוקען ווי די אידישע מאסען ווילען ווידער אמאל געשלעפּט ווערען אין מעריסאן סקווער גארדען אונטער דער אנפיהרונג פון די פערבריידערעס און פעראייניגטע געגען פוילען, באלשעוויקעס און בערזען לייט. באלד וועט טשאדלס ע. יוהו שטעהן פאר׳ן סענאט און הויך אויס׳ן קול וועט ער דו־נערען וועגען פוילענס באַרבאריזם און ער וועט ריהמען די הויכע ציוויליזאציע פון די אידען, די גע׳מל׳עטע, ער וועט בע־ווייזען די גרויסע ליבע צו בעלי חיים וואס די אידישע שוחטים בעזיצען, דאס רייג־קייט און הייליגקייט פון די מקות און די געבענשטע חכמה פון די אידישע הויט שיגדער.

דארט וואו גאלד איז אין מיטען שווייגנס שטום עהרליכקייט און יושר. לא־מיר זיך נאר נישט ריכטען אז עס וועט אנדערש זיין. מיר מוזען קעמפען געגען די פערלומדער, וויסענדיג אז מיר שטעהען אויף א פערלוירענער פלאטפאָרם.

עס האט גערעדט דער נאטשלאניק אליין — פילסודסקי — זיין שטימע וועט די נעשיכטע פערשריבען, ער וועלכער איז אומבאטיילבאר פון דער היסטאָרע, די בערנשטיינ׳ס שים׳ס, און מארשאל׳ס וועלען פערגעסען ווערען ווי גארנישט, די וועלט וועט אן זיי פערגעסען. זייערע שוואכע ליגנערישע שטימען וועלען אנט־שווינגען ווערען אנטקעגען דער שטים פון דעם וואס האט זיין שטימע מיט א ליגען קיינמאל נישט בעפעלקט. מיר׳ן ווידער האלען דאס וואס דער שעף האט געזאגט:

„קיינער, דער וואס וויים נאר די גע־שיכטע פון מיין לעבען קען מיך נישט בע־שולדיגען אז איך האב די אידען אנדערש בעהאנדעלט ווי די קריסטען. ווי אזוי קען מען איצט פערבעסערען דעם איין דרוק וואס אין די פעראייניגטע שטאאטען תאָט געמאכט די פערשפּרייטע ליגנערישע קלאגענען אז אין פוילען זענען געווען פאר־גראמען. וואס דאָס שעדיגט דעם גוטען נאמען פוילענ׳ס? פון דער פינסטערניש זענען זיי אראָפּגעפאלען, ווי פון היכטען אדום אריינגעקוקט מיט א מעסער אין האראצען — דאָס וועט גארנישט העלפען אויף איינצואדרענען די אידישע פראגע״.

„,,אויף וואס פערמעסטען זיך דיר איב־טערנאציאָנאלע אידען אין פוילען?" איז דער נאמען פון א גרויסען עדיטאָריעל אין „נאָוויי שוויאט".

„,,אין נעכטיגען „נאָוויי שוויאט" האָ־בען מיר איבערגעגעבען א ידיעה אז די ציוניסטען גרייטען זיך אין דער נאכצער הייגער פרעסע פאר א נייער אטאקע אויף פוילען. מיר האבען דאָס אויסגעפונען אויפ׳ן גרונד פון די פאלגענדע פאקטען. די אידישע פרעסע וואס האט זיך שוין פון לאנג פערנומען אויף פוילען און וואס פיהרט אן אן אגיטאציע פוילען אויסצו־הונגערען און די צייטונג וואס האט זיך מיט דער אגיטאציע די ערשטע פערנומען איז דער „פאָרווערטס", דער ארגאן פון די רעגיערונג אידישע סאציאליסטען. דער „פאָרווערטס" ברענגט פאלגענדע נאכ־ריכט:

„,,מען שיקט נישט קיין מאטעריאלען נאך פוילען. און קיינער וויים נישט ווען עס וועט מעגליך זיין עפעס צו שיקען נאך פוי־לען. אויב אויסיצער שיקט יא — רי־זיקירט ער. ביז יעצט זענען נאר צוויי שיפען מיט סחורה אבגעגאנגען נאך פוי־לען און נאר דורך צוויי קאמפאניעס. די ביידע שיפען זענען נאך דערווייל נישט דערגאנגען ביז האנציג. דאס איבערשיקען פון האנציג ווייטער איז זעהר נישט זיכער. די דזשאָינט דיסטריביוישאן קאמיטע פער־נעהמט זיך מיט דער פראגע און וועט אב־געבען א בעריכט וועגען דעם״.

אין א נומער שפּעטער זאגט ווידער דער „פאָרווערטס": „,,מען קען נישט איבערשיקען זיך נאך פוילען". אין די לעצטע עטליכע וואכען האט דער „פאָרווערטס" בעפעלקערט אז אויף דער אידישער פראגע״. אין דער אמעריקאנער אמבאסאדע אין וואַרשאוער ערקלערט א 14טאגיגען טרויער.

איצט האבען מיר די מעגליכקייט בעסט צושטעלען, אויפ׳ן סוד פון ידיעות וואס מיר האבען בעקומען פון א בעגלייב טער פּערזאן, אז די דערמאהנטע ידיעה איז אויסגעטראכט פון אנהויב ביז׳ן סוף

שבת דעם 2טען ד. ח., איז נעמליך צו דיק געקומען פון אדעס דער וואַרשאווער איינוואוינער ה׳ ק—סקי, וועלכער האט אונז איבערגעגעבען פאלגענדעס:

מיט צוויי וואכען צוריק, ד. ח., מאנ־טאג, דעם 21טען יולי האב איך פער־לאזט אדעס. די לאגע פון די באלשעוויי קעס אין אדעס און סביבה איז דאן געווען אזא זיכערע ווי נאך קיינמאל נישט.

מיט א טאג פאר מיין אבפאהרען האב דאס באלשעוויסטישע מיליטער פערגע־מען בארקאוו און ס׳איז קיין שום אויס זיכטען נישט געווען. דאס די באלשעוויי קעס זאלען דארפען פערלאזען אדעס. עס איז דערויבער אונמעגליך, דאס די פא״ס ידיעה, וועלכע איז געגאנגען אין אומוועג דורך קישענעוו—בוקארעשט, וויען, וואר שא און איז דאסטירט סך הכל מיט 8 טעג נאך מיין פערלאזען אדעס זאל שטימען מיט דער ווירקליכקייט. איבערגעגעבן האט זיך ה׳ ק—סקי געפונען איינינע טעג נאכ׳ן פערלאזען אדעס אויף א פראנצוי זישע שיף, וועלכע איז געווען אינפאר מירט וועגען אלעס וואס קומט פאר אין אדעס אין אויך דארט האט מען גאר־נישט געהערט, אז גרינאריעוו׳ס ארמעע זאל האבען פערנומען די שטארט. ה׳ ק—סקי בעשטעטיגט, אז אין גאנץ אוק ראינא קומען פאר מאסען פאנראמען ווענען זיין רייזע פון אדעס קיין וואר שא האט אונז ה׳ ק—סקי איבערגעגעבען פאלגענדעס:

אויפ׳ן ים נישט ווייט פון אדעסער פארט געפינען זיך שטענדיג איינינע פראנצויזישע טארפעדא שיפען, וועלכע האבען די אויפגאבע אכטונג צו געבען אויף דער בלאקאדע פון סאוויעטישען רוסלאנד. אלע די, וואס בענעהרען צו פער לאזען די שטארט זוכען מיטלען זיך ארויפצובעקומען אויף די פראנצויזישע שיפען, וואו מ׳נעהמט נערן אויף יעדען ציעס און זי פערנעהמט זיך איצט מיט דער פראגע.

דער „פאָרווערטס" האט געמאכט אן אויסארשונג און ער האט אויסגעפונען, אז דערווייל זענען נאך צוויי שיפען אוועק געגאנגען און אז די צוויי האבען קוים מיטגענומען א טייל פון די 20 טויזענד פעקלאך וואס די אמעריקאנער אידען האבען אוועקגעשיקט אין פאר וועלכע זיי האבען בעצאהלט פאראויס.

און וואס איז אמווייסטיגסטען, ווען אפילו א טייל פון די ארטיקלען וואלטען שוין אנגעקומען נאך הונגאר, איז דארט נישטא די קלענסטע מעגליכקייט זיי אי־בערצושיקען ווייטער נאך פוילען. די וועגען זענען שלעכטע, לאקאמאטיוען זענען נישטא, נישטא קיין באהנען, נישטא קיין שטענדיגע פערבינדונג און אין עס וואלט שוין נאנאר געווען איז אויך א גרוי־סע ריזיקע איבערצושיקען שפיין דורך א טערידאָריע וואס איז בעוואוינט פון א הונגעריגער און אויפגערייצטער בעפעל־קערונג.

אזעלכע און עהנליכע בעמערקונגען געפינט מען אין דער אידישער פרעסע. זיי זענען א גאנצער לעגיאָן און זיי האבען נאר איין ציעל: צו פערהאלטען דאס צושיקען שפיין נאך פוילען נאנאר אין דער קלענ־סטער מאס. זיי זענען געגען דערלאזען שפיין צושטעלונג נאך פוילען.

מיר וועלען דאס טונקעלע און פינ־סטערע אין דער פראגע פרובירען קלאהר מאכען.

ווי באלד עס איז נאר מעגליך געווא־רען איבערצושיקען שפיין נאך פוילען האב־בען זיך געגרינדעט פיעל קאמפאניעס פאר דעם צוועק. נאטירליך אויך אידישע צום גליק אבער נישט צופיעל, שפיין האט אנגעהויבען קומען נאך פוילען און אין פוילען איז אביסעל לייכטער געוואָרען דאס לעבען. מענשען האבען אויפגעלעבט.

דער אמת וועגען אדעס

קיין פאנראם איז נישט געווען. די אלגעמיינע לאגע.

דעם 29-טען יולי האט די פא״ס פונאנ־דערגעשיקט א טעלעגראמע פון וויען, אז די טעל.-קאמפ. מעלדעט פון ביוקא־רעשט אין נאמען פון רומענען פרעס־ביורא, דאס אין קישיניעוו זענען דערהאל טען נעוואָרען ידיעות פון אדעס. אז דאס מיליטער פון אטאמאן גריגאריעוו, וועל כער האט פערנומען אדעס, האט געמאכט א שרעקליכען אידעל פאנראם אין אדעס, בעת וועלכען קיין איין איד איז נישט ארויס לעבעדיג. ווייטער ווערט אין דער דאזיגער טעלעגראמע געזאגט, אז אונ־טערן איינדרוק פונ׳ם ראזיגען שרעקליכען אונגליק, האט די אידישע בעפעלקערונג אין גאנץ אוקראינא און אין בעסאראביען ערקלערט א 14טאגיגען טרויער.

איצט האבען מיר די מעגליכקייט בעסט צושטעלען, אויפ׳ן סוד פון ידיעות וואס מיר האבען בעקומען פון א בעגלייב טער פּערזאן, אז די דערמאהנטע ידיעה איז אויסגעטראכט פון אנהויב ביז׳ן סוף

שבת דעם 2טען ד. ח., איז נעמליך צו דיק געקומען פון אדעס דער וואַרשאווער איינוואוינער ה׳ ק—סקי, וועלכער האט אונז איבערגעגעבען פאלגענדעס:

מיט צוויי וואכען צוריק, ד. ח., מאנ־טאג, דעם 21טען יולי האב איך פער־לאזט אדעס. די לאגע פון די באלשעוויי קעס אין אדעס און סביבה איז דאן געווען אזא זיכערע ווי נאך קיינמאל נישט.

מיט א טאג פאר מיין אבפאהרען האב דאס באלשעוויסטישע מיליטער פערגע־מען בארקאוו און ס׳איז קיין שום אויס זיכטען נישט געווען. דאס די באלשעוויי קעס זאלען דארפען פערלאזען אדעס. עס איז דערויבער אונמעגליך, דאס די פא״ס ידיעה, וועלכע איז געגאנגען אין אומוועג דורך קישענעוו—בוקארעשט, וויען, וואר שא און איז דאסטירט סך הכל מיט 8 טעג נאך מיין פערלאזען אדעס זאל שטימען מיט דער ווירקליכקייט. איבערגעגעבן האט זיך ה׳ ק—סקי געפונען איינינע טעג נאכ׳ן פערלאזען אדעס אויף א פראנצוי זישע שיף, וועלכע איז געווען אינפאר מירט וועגען אלעס וואס קומט פאר אין אדעס אין אויך דארט האט מען גאר־נישט געהערט, אז גרינאריעוו׳ס ארמעע זאל האבען פערנומען די שטארט. ה׳ ק—סקי בעשטעטיגט, אז אין גאנץ אוק ראינא קומען פאר מאסען פאנראמען אויף דער אידישער באפעלקערונג.

וועגען זיין רייזע פון אדעס קיין וואר שא האט אונז ה׳ ק—סקי איבערגעגעבען פאלגענדעס:

אויפ׳ן ים נישט ווייט פון אדעסער פארט געפינען זיך שטענדיג איינינע פראנצויזישע טארפעדא שיפען, וועלכע האבען די אויפגאבע אכטונג צו געבען אויף דער בלאקאדע פון סאוויעטישען רוסלאנד. אלע די, וואס בענעהרען צו פער לאזען די שטארט זוכען מיטלען זיך ארויפצובעקומען אויף די פראנצויזישע שיפען, וואו מ׳נעהמט נערן אויף יעדען

דאנטלאפענעס. שבת, דעם 19טען יולי, האב איך אן נאר איינינע פערזאנען, דע רונטער דער פוילישער קאנסול אין אדעס וועלכער איז געווען א לענגערע צייט בע־האלטען אויס מורא די באלשעוויקעס זא לען איהם נישט ארעסטירען, געהאט בע שטעלט א שיפעל, וועלכעס האט אונז געזאלט צופירען שטילערהייד צו א פראנ־צויזישער שיף. פאר דער דאזיגער נסיעה האבען מיר געזאלט בעצאהלען 30.000 רובל. זונטאג זענען מיר געוואהר געווא־רען פון די צייטונגען, אז ס׳זענען אנגע־קומען 6 פראנצויזישע שיפען, וועלכע האבען גאבראכט רוסישע סאלדאטען פון דער נעווענענער רוסישער ארמעע אויפ׳ן פראנצויזיש דייטשען פראנט. די דאזיגע סאלדאטען, וועלכע זענען באלשעוויירט וועלען די פראנצויזען ארויסגעבען בתנאי מ׳זאל זיי ארויסגעבען א גלייכע צאהל פרעמדע אונטערטאנען. וואס געפינען זיך אין אדעס. די באלשעוויקעס האבען גענומען. אז די, וואס וועלען פערלאזען די שטארט, דארפען זיך מעלדען אינ׳ם גרוזיניישען קאנסולאט, דאס איינצינע קאנסולאט, וועלכעס האט אנערקענט די באלשעוויסטישע מאכט און איז דע ביבער נישט אדעסטירט געוואָרען.

עס האבען זיך תיכף נענומען מעלדען מאסען פערזאנען, אין א צאהל פון איינ־גע טויזענד. פון זיי אלע זענען דורך דער נעמישטער קאמיסיע, וועלכע איז געווען פון פארשטעהער פון באלשעוויקעס און פראנצויזען, קווליפיצירט געוואָרען צום ארויספאהרען קוים 112 פערזאנען, דערונטער 53 פוילישע בירגער, אויפ׳ן ארט פון די דאזיגע 112 מאנ. האבען די פראנצויזען אראנגעזעצט אויפ׳ן אדעסער פארט 800 רוסישע סאלדאטען.

די פראנצויזישע שיפען האבען די ריי זענדע אבגעפיהרט צו א רומענישער פארט שטאדט און דארט זענען די רייזענ־דע איינגעטיילט געוואָרען לויט די לענ־דער, וואו אחין זיי האבען געוואלט פאה רען און זענען אבטראנספארטירט געוואָ־רען מיט דער באהן, נישט צאהלענדיג פאר רייזע הוצאות.

נישט קוקענדיג דערויף, וואס אין אוק ראינא איז הייזאהר אזא גערעטעניש, וואס מ׳האט שוין לאנג ניט געזעהן, הערשט א שרעקליכער יקרות. אין אדעס קאסט א פונט ברויט 45 רובל, א פונט פיטער — 85 רובל, א פוד אלץ — 100 רובל. פלייש איז לחלוטין נישט צו בעקו מען. א שאכטעל שווענעלער קאסט 15 רובל א. א. וו.

די אידישע קהלה אין אדעס, ווי אייך אלע אנדערע געזעלשאפטליכע אידישע אינסטיטוציעס זענען דורך די באלשעוויי קעס פערמאכט געוואָרען. די באלשעוויי קעס האבען אויך אבגעשטעלט די אידי שע צייטונגען. דאנגעגען ניבען זיי ארויס א טעגליכע צייטונג מיט׳ן נאמען „די קאמוניסטישע שטימע". די בעקאנטע דרוקעריי פון ביאליק-רעוואיצקי איז דורך באלשעוויקעס רעקוויזירט געוואָרען.

מעקסיקא דאס לאנד פון שמענדיגע אונרוהעז

ווידער אמאל האט די אמעריקאנער ארמיי געמאכט א שפּאציער נאך מעקסי־קא, און ווידער איז די ארמיי בשלום צוריק געקומען. דאס איז ניט געווען דער ערשטער און וועט ווי עס שיינט אויך ניט זיין דער לעצטער שפּאציער וואס אמעריקאנער מאכען נאך מעקסי־קא.

פאראן אויף דער אנדער זייט פון דער מעקסיקאנער גרענעץ עלעמענטען, וועלכע זיינען פאראינטערעסירט אין דעם אז די אמעריקאנער ארמיי זאל נעהן נאך מעקסיקא. פאראן עלעמענ־טען אויף דער אמעריקאנער זייט, וועלכע ארבייטען מיט אלע כחות אריינצושלע־פען אמעריקא אין א קריעג מיט מעק־סיקא. דיעזע עלעמענטען זענען זעהר מעכטיג אין דער פינאנץ וועלט און אין דער פאליטיק, דאס איז וואל סטריט, די אויל מאנאנטען, וועלכע פיהרען אן א שטענדיגען קאמפּיין געגען מעקסיקא, פעראיזואכען די קאנטער רעוואלוציעס און די איבערפאלען אויף אמעריקאנער בירגער פון נעדזונענע באנדיטען.

מעקסיקא איז דארום דאס לאנד פון שטענדיגע טראבעלס, פון אייביגע אונרוהען.

ווען מען וויל וויזען, אז אלאנד איז אין שטענדיגע אונרוהען פערגלייכט מען זי מיט מעקסיקא. מעקסיקא איז א לאנד פון כראניישער רעוואלוציע. דאס איז עס ניט מעקסיקא וויסען מיר, און עס איז ניט נויטיג זיך אויף דעם אבצושטעלען. עס איז אבער נוי־טיג צו זאגען א פאר ווערטער וועגען די לעצטע צייטען פון דער מעקסיקאנער רעוואָלוציע, וויל דאס וועט העלפען צו פערשטעהן די איצטיגע לאגע.

נאך א לאנגען אין בלוטיגען קאמף און ברודער קריעג האבען די קאנסטי־טוציאנאליסטען מיט קאראנצא אויף דער שפּיצע געזיעגט. די רעוואָלוציע האט זיך געענדיגט. הגם פון צייט צו צייט האט מען געהערט וועגען אבערפאלען פון מעקסיקאנער אויף אמעריקא. מעקסי־קא איז ווידער געוואָרען א רעפּובליק, מיט א גרינדונגס פערפאזאנג וועלכע האט אויסגעארבייט א נייע קאנסטיטוצ־יאן מיט א פרעזידענט א. ז. וו. עס האט זיך אבער אויסגעלאזט אז די נייע קאנסטיטוציע איז פאר די מעקסיקאנער וועלכע ווילען אויף, א מעקסיקא זאל זיין זייערע. דאס איז געווען א גרוי־סער קלאפּ פאר די אויסלענדישע קאפּי־טאליסטען. דאן איז מעקסיקא געגאנ־גען נאך וויטער. איינינע גרויסע עס־טייס האט מען געהערט, זיינען גע־וועזען אין די איצטיגע שפּאנישע ענינ־לאך. אמאליגע צייטען איז שפּאניען געווען א גרויסע אימפּעריע און די קעני־גען פון שפּאניען האבען זיך שטארק גע־נוטיט אין געלד., וואו מען האט געקענט האט מען גענומען מון מעקסיקא איז גע־ווען איינע פון די קוועלען, מעקסיקא האט גאלד און זילבער. מעקסיקאנער אמטען האט מען פארקויפט פאר געלד. טעווים און מעקסיקא איז אויף געווען א בעפעלקערונג. אבער ווער דאגה׳ט ווע גען אזעלכע קליינינקייטן. אויף דערויף איז דאך דא א באפעלקערונג מען זאל קאָנען פון איהר שינדען זיבען הויטען האט מען געשונדען ביז 1810, ביז דער מעקסיקאנער מלחמה פאר אינדעפּענ־דענס. מעקסיקא האט אבער ניט גע־קאָנט אזוי גיך פריי ווערען. מעקסיקא איז געווען צוטיילט אויף אויסלענדישע און גייסטליכע (קאטוילישע) גוטס בע־וויצער פון איין זייט, און אויף פויע־רים פון דער אנדער זייט. די רייבע לאנדבעזיצער איז ניט געווען אזוי גרינג בייצוקומען, ווייל זיי האבען געהאט די געלעגענהייט אויסצולאזען אז די מעקס־יקאנער אויסגעלאזט אז די מעקסי־קאנסטיטוציע איז פאר די מעקסיקאנער פון מעקסיקא. אין פרעטענדענט איז געקומען נאך דעם אנדערען. און אין 1821 האט זיך איינער — גענעראל איטורבייד — אפילו ערקלערט פאר אימפּעראטאר און האט זיך געהאלטען נאנצע דריי יאהר ביז אין 1824 האט מען איהם ארויסגעטריבען און ערקלערט די מעקסיקאנער רעפּובליק.

עס איז פערשטעהט זיך, געווען א רעפּובליק פון די וויינטליכע און אויס־לענדער. זי האט ניט געקענט צופרי־ענשטעלען די פויערים און רעוואָלטען ווינען געווען ניט קיין זעלטענע ערשיי־נונג. אמאל האבען אט די בונטען גע־ווירקט, זיי האבען געצוואונגען די גע־וועזענע זיין פארזיכטיגער, ווי אין 1857 ווען דער קאנגרעס האט אנגענומען א נעזעץ לויט וועלכען דאס רעכט אויף לאנד ווענדעט זיך אין דעם צו דאס לאנד ווערט בעארבייט צו ניט, און אז די אנואמלונג פון גרויסע שטיקער לאנד אין איינצעלנע הענט איז געגען דעם פרינציפּ פון דעמאקראטיע אבער קיין גרויסע ענ־דערונגען האבען זיי ניט געמאכט. בלויז אונטער צוויי פרעזידענטען — בעניטא פארעס און לערדא דע טעבארא — איז די לאגע פון די פויערים געווען עטוואס בעסער. אבער אין 1876 האט גענעראל אפּארפיריא דיאז פארכאפּט די מאכט, האט זיך ערקלערט פרעזידענט און האט ווידערהאפּ די זעלבע ערקלערונג כסדר (מיט דער אויסנאהם פון דעם 1880— 1884 טערמין), דאס וואס די פויערים האבען זיך דערשלאגען אונטער די צוויי פריהערדיגע פרעזידענטען האבען זיי אוג טער דיאז פארלאָרען. וואס די רעגיע־רונגען פון די צוויי פריהערדיגע פרעזי־דענטען האבען געוואָלט אז דער אמעריקאנער אין מעקסיקא נאָך מעקסי־קא, און ווידער איז די ארמיי בשלום צוריק געקומען. דאס איז ניט געווען מעקסיקא. עס איז אויך געווען א צייט פאר פריהייט און בילדונג. פאר דעם מעקסיקאנער פאלק. סקוהלס זיינען געבויט געוואָרען, די פרעסע איז געווען פריי, די געריכט הייזער זיינען געווען אונפאַרטייאיש — אויף וויפיעל דאס איז מעגליך פאר הייגטיגע צייטען — וואהלען זיינען געווען דעמאקראטיש. דאס אלעס איז מי מאכמאל אבגעשאפט גע וואָרען און דיאז האט אנעהויבען אויס פערקויפען מעקסיקא צו אויסלענדישע קאפּיטאליסטען, און דערפאר האבען זיי איהם געשטיצט. דער אויסלענדי־שער קאפּיטאל האט געלעבט א גוטען טאג ארבייט איז געווען בייליג, ווייל די פויערים, וועלכע מען האט בערויבט און געטריבען פון זייער לאנד, זיינען געצוואונגען געווען צו ארבייטען כמעט אומזיסט. דאס לאנד, די רייכע נאפט קוואלען האבען כעמט גאנץ גע־לענדישע קאפּיטאליסטען אויף געווען קאָסט, פון שטייערען זיינען די אויס־כמעט פריי. הכלל עס איז געווען גוט.

האט זיך אבער אין 1910 צופלאקערט א נייע רעוואָלוציע, וואס זינט דאן איז פארגעקומען אין מעקסיקא וויסען מיר, און עס איז ניט נויטיג זיך אויף דעם אבצושטעלען. עס איז אבער נוי־טיג צו זאגען א פאר ווערטער וועגען די לעצטע צייטען פון דער מעקסיקאנער רעוואָלוציע וויל דאס העלפען צו פערשטעהן די איצטיגע לאגע.

נאך א לאנגען אין בלוטיגען קאמף און ברודער קריעג האבען די קאנסטי־טוציאנאליסטען מיט קאראנצא אויף דער שפּיצע געזיעגט. די רעוואָלוציע האט זיך געענדיגט. הגם פון צייט צו צייט האט מען געהערט וועגען אבערפאלען פון מעקסיקאנער אויף אמעריקא. מעקסי־קא איז געווען א רעפּובליק, אויף א פאר־ווערט אין א פאר־ווערט. אמאל האבען אט די בונטען גע־ווירקט, זיי האבען געצוואונגען די גע־וועזענע זיין פארזיכטיגער, ווי אין 1857 ווען דער קאנגרעס האט אנגענומען א נעזעץ לויט וועלכען דאס רעכט אויף לאנד ווענדעט זיך אין דעם צו דאס לאנד ווערט בעארבייט צו ניט. און אז די אנואמלונג פון גרויסע שטיקער לאנד אין איינצעלנע הענט איז געגען דעם פרינציפּ פון דעמאקראטיע אבער קיין גרויסע ענ־דערונגען האבען זיי ניט געמאכט. בלויז אונטער צוויי פרעזידענטען — בעניטא פארעס און לערדא דע טעבארא — איז די לאגע פון די פויערים געווען עטוואס בעסער. אבער אין 1876 האט גענעראל אפּארפיריא דיאז פארכאפּט די מאכט, האט זיך ערקלערט פרעזידענט און האט ווידערהאפּ די זעלבע ערקלערונג כסדר (מיט דער אויסנאהם פון דעם 1880— 1884 טערמין), דאס וואס די פויערים האבען זיך דערשלאגען אונטער די צוויי פריהערדיגע פרעזידענטען האבען זיי אוג טער דיאז פארלאָרען. וואס די רעגיע־

די פוילישע פרעסע וועגען הערמאן בערנשטיין׳ס פאנראם בעשרייבונגען אין „הארלד"

פון ש. ערדבערג.

הערמאן בערנשטיין איז צוריק גע־קומען פון פוילען און פערעפענטליכט פער שיעדענע מאטעריאלען וועגען די פאנראמען אין „אימשולדיג היילינען" פוילען, איז דאך אנדערש ניט צו ערוואַרטען, נאר אז די באנדע פּאַקרעוועס און דער הי־נער פוילישער פרעסע זאלען זיך אבריי־סען פון דער קייט. אין אזוי ביילט דער נייו יארקער „טעלעגראם צאָדזיענע": :

„עס איז געשען דאס וואס מיר האב־בען פאראויסגעזעהען. אין „ניו יארק הארלד" האט זיך אנגעהויבען אן אטא־קע געגען פוילען מצד דעם בעקאנטען אי־דישען פראוואקאטאר הערמאן בערנ־שטיין. מען דארף נאר צוקוקען ווי די אידישע מאסען ווילען ווידער אמאל געשלעפּט ווערען אין מעריסאן סקווער גארדען אונטער דער אנפיהרונג פון די פערבריידערעס און פעראייניגטע געגען פוילען, באלשעוויקעס און בערזען לייט. באלד וועט טשאדלס ע. יוהו שטעהן פאר׳ן סענאט און הויך אויס׳ן קול וועט ער דו־נערען וועגען פוילענס באַרבאריזם און ער וועט ריהמען די הויכע ציוויליזאציע פון די אידען, די גע׳מל׳עטע, ער וועט בע־ווייזען די גרויסע ליבע צו בעלי חיים וואס די אידישע שוחטים בעזיצען, דאס ריינ־קייט און הייליגקייט פון די מקות און די געבענשטע חכמה פון די אידישע הויט שיגדער.

דארט וואו גאלד איז אין מיטען שווייגנס שטום עהרליכקייט און יושר. לא־מיר זיך נאר נישט ריכטען אז עס וועט אנדערש זיין. מיר מוזען קעמפען געגען די פערלומדער, וויסענדיג אז מיר שטעהען אויף א פערלוירענער פלאטפאָרם.

עס האט גערעדט דער נאטשלאניק אליין — פילסודסקי — זיין שטימע וועט די נעשיכטע פערשריבען, ער וועלכער איז אומבאטיילבאר פון דער היסטאָרע, די בערנשטיינ׳ס שים׳ס, און מארשאל׳ס וועלען פערגעסען ווערען ווי גארנישט, די וועלט וועט אן זיי פערגעסען. זייערע שוואכע ליגנערישע שטימען וועלען אנט־שווינגען ווערען אנטקעגען דער שטים פון דעם וואס האט זיין שטימע מיט א ליגען קיינמאל נישט בעפעלקט. מיר׳ן ווידער האלען דאס וואס דער שעף האט געזאגט:

„,,קיינער, דער וואס וויים נאר די גע־שיכטע פון מיין לעבען קען מיך נישט בע־שולדיגען אז איך האב די אידען אנדערש בעהאנדעלט ווי די קריסטען. ווי אזוי קען מען איצט פערבעסערען דעם איין דרוק וואס אין די פעראייניגטע שטאאטען תאָט געמאכט די פערשפּרייטע ליגנערישע קלאגענען אז אין פוילען זענען געווען פאר־גראמען. וואס דאָס שעדיגט דעם